

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SAYI: 14

ERZURUM - 1999

KADININ STATÜSÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doç.Dr. Vahdettin BAŞCI*

Antikçağdan Rönesans'a kadar bütün tasvirlerde felsefeyi bir kadın simgeler. Kadınlar antikçağda akademilerde ders veriyor ve kendi özgün felsefe kavramlarını geliştiriyorlardı. Ne var ki pek çok alanda olduğu gibi felsefede de yalnızca erkek temsilciler yer buldular.

İlk kez tek tanrılı dinler-Yahudilik ve Hıristiyanlık-ortaya koyduğu yeni simgeler sisteminde, kadınları dışarda bıraktı. Yahudilerin tanrısı, sadece erkeklerle anlaşma yapar. "Sadece erkekler tanrı ile insanlar arasında aracı olabilir. Bunun simgesel ifadesi, rahiplerin sadece erkeklerden olmasıdır."¹

Antikçağda, felsefe ile meslek olarak uğraşan çok sayıda kadın filozof vardır. Bunlar çeşitli düşünür ve yazarlar tarafından bildirilmiştir.

Ancak kadını arka planda görenlerin sayısı da az değildir. Bazı erkekler için, kadınların felsefe yapması, düşünülebilir bir şey değildir. Onlar her zaman düşünce ile ilgili olanı erkek ile, duygularla ilgili olanı da kadın ile özdeşleştirirler².

"En iyi kadın kendisinden söz edilmeyendir." Tarihçi Thukidides, Atinalı kadınlardan ne beklediğini bu sözlerle dile getiriyor. Bu anlayışa göre kadın kendisini arka planda tutmalı, olabildiğince kendinden söz ettirmemeli, kendisini ne iyi, ne kötü anlamda öne çıkarmamalıydı.

Atinalı kadınlar, evlerinden yalnız başlarına çıkamazlardı. Onların çevresi, aileleri ve kadın arkadaşları ile sınırlıydı. Kadının bu çağdaki bağımlılığı ve geriye çekilmişliği ile benzer bir durumla ancak doğudaki evliliklerde karşılaşılabilir. Kız çocuklarına, erkek çocuklar için öngörülen eğitim-öğretim

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Felsefesi Anabilim Dalı Başkanı.

¹ Marit Rullmann, *Kadın Filozoflar*, çev: Tomris Mengiçoğlu, İst, 1993, s.9.

² Marit Rullman, a.g.e., s. 20.

büyük ölçüde kapalıydı. Onlara daha sonraki ev kadınlığı ve annelik rolleri için cinslerine özgü bir eğitim uygulanıyordu.

Antikçağdaki bir anlayışta erkek çocukların savaşı bir yurttaş olarak yetiştirilmeleri gerekirken, kızların "güzel ve iyi" olmaları yeterliydi. Çünkü onlar, olabildiğince sağlıklı çocuklar doğurmak zorundaydılar³.

İlkçağ filozoflarından Xenophon'a göre de kadın doğası, erkeğinkinden daha kötü değildir.

M.Ö.5. yüzyılda kadınların durumu daha ilginçtir. Kadınların ata binmesi, felsefe yapması ya da bir toplantıya katılmasının uygun olmadığı görüşüne karşı çıkmıştır.

Platon kendisinin kurduğu filozoflar okulunda dersler veriyordu. Okuluna "Akademia" adı verilmişti. Onun derslerine sadece erkekler değil, kadınlar da devam ediyordu⁴. Platon kuracağı devleti tanımlarken kadınların olsa olsa "guardian-bekçi" olabileceğini ifade etmişti.

Hıristiyan felsefesinin parlak çağı olan ortaçağ, uzun süre kadınlara çok büyük baskıların yapıldığı bir çağ olarak tanındı. Ortaçağ sonunda, 13. yüzyılın başlarında kilisenin yeni evlilik modeli, kadını yeni zorlamalar altına soktu. Katolik Kilisesi, evliliği bir çocuk yapma ve cinsel taşkınlıkları önleme kurumu olarak görüyordu. Bu yüzden de birçok kadın manastır hayatını seçmiş, hiç olmazsa hayatının bir bölümünü kendi kendisine şekillendirmek istemiştir. Kadınların kendi çağlarının kültürel etkinliklerine bir şekilde katılmaları çok az olmuştur⁵.

1789 Fransız Devrimine gelindiğinde kadınlar, hala eskiden olduğu gibi, mal edinme, özgürlük ya da düşüncesini serbestçe söylemek hakkından yoksundu. Kadının idam sehпасına çıkarılmasına karşılık; aynı şekilde bir konuşma kürsüsüne çıkma hakkı yoktu.

³ Marit Rullmann, a.g.e., s. 25.

⁴ Marit Rullmann, a.g.e., s. 41.

⁵ Marit Rullmann, a.g.e., s.73.

Aydınlanmacı bazı filozoflar, kadına da eşit haklara sahip olma imkanı tanınmadıkça devrimin amacına ulaşmış olamayacağını ileri sürüyordu⁶.

17. ve 18. yüzyıllar feodal ekonomiden sanayiye dayalı bir ekonomiye geçiş dönemidir. Yeni bir dünya, eski feodal toplumun yerini alır. Bu ekonomik değişimin ardından siyasette de önemli değişiklikler yaşandı. Parlamenter sistemler kuruldu ve geliştirildi⁷.

Zenginliğin bir kıtada yığılması, Asya ve Afrika kıtalarının yoksullaşması bu kıtalarda yaşayan kadınların durumunun kısa sürede çok kötüleşmesine yolaçmıştır.

Bu bozulmaya karşılık, batı toplumlarındaki kadınların durumu da pek düzelmemiştir. Kadınlarla kocaları arasındaki fark giderek büyümüştür. Öyle olunca da "hiçbir iş yapmayan işsiz kadınlar" erkeklerce hakir görülmeğe başlanmıştır.

Batı toplumlarında Rönesanstan beri, kadınlara kapılarını kapatan tıp ve cerrahi gibi meslekler, bu dönemde tümüyle erkeklerin eline geçmiştir. İngilterede ebelik, yalnız yoksul kadınların yapabileceği bir iş olmuştur. Fransa'da ise ebe kadınlar niteliklerini yükselterek mesleklerinin değerden düşmesini önlemeye çalışmışlardır.

Ağırlaşan rekabet, başka meslekleri de kadınların elinden almıştır. 17. y.y. da kadınlar, o tarihe değin kendilerine açık bir iş olan birahane işletmeciliğinden menedildiler, tüm direnmelerine karşılık mum üretiminden de atıldılar, dokuma sanayine sığındılar. El tezgahları kadınların tekelinde olan bir dal oldu. Erkek işçiler, kadınları dokuma makinelerinden uzakta tutabilmek için, direniş yaptılar. 18. yüzyılda yeni makinelerin icadıyla işbölümü arttığında kadınlara hep düşük ücretli işler bırakılmıştır. Kadın ve erkek ücretleri arasındaki fark durmadan artmıştır. 18. y.y. da kadın ücretlerinin

⁶ Marit Rullmann, a.g.e., s. 201,

⁷ Andree Michel, *Feminizm*, İletişim Yayınları. Presses Universitaires de France, çev. Şirin Tekeli, İstanbul, (Tarihsiz) s. 40.

erkeklerinkinin yüzde 50 sine ulaşabildiği tek bir iş alanı kalmamıştır⁸.

17. yüzyılda kadınlar ev içi ve eğitim işlerine hapsedilmeye çalışılmıştır. Bu yüzyılda kadınlar rollerinin sınırlanmasını kolay kolay kabullenmemişlerdir. Bu yüzyıldan itibaren kadınlar, siyasi bir mücadeleye girişmişlerdir⁹. Kadınlar kendilerine uygulanan bu şartları protesto etmek için kalemlerini kullanmaya başlamışlardır.

Beşbin kadar kadın Avam Kamarası'nın önünde toplanarak barışın sağlanması için bir gösteri yaptılar. Hizmetçi kadınlar, çok çalıştırılmalarını kınayan bir dilekçeyi parlamentoya verdiler. Esnaf kadınlar borç yüzünden hapse atılmaya karşı çıktılar¹⁰.

Cinsiyetleri nedeniyle İngiliz toplumunda ezilen kadınların, buldukları bir kurtuluş yolu da Amerika'ya göç etmek oldu. Avrupadan farklı olarak Amerikan kolonilerinin yöneticileri, kadınların mahkemeler önünde kendi adlarına konuşmalarını, gazete çıkarmalarını, matbaa, lokanta ya da okul çalıştırmalarını, hekimlik yapmalarını ve çiftlikleri yönetmelerini engellemiyordu¹¹.

Avrupada kadının statüsü ile ilgili asıl değişiklikler, Aydınlanma döneminde başlamıştır.

Avrupada düşünce alanında köklü bir değişimin yaşandığı 18. yüzyıla Aydınlanma Çağı denir. Kökeni Eski Yunan Felsefesine kadar dayanan ve gerçekte 17. yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl başları arasında gelişen "Aydınlanma Felsefesi" bu çağa adını vermiştir. Felsefe, siyaset ve edebiyat alanında etkili olan bu akım kısaca "Aydınlanma" diye de adlandırıldı ve bu akımı biçimlendiren düşünürlere "Aydınlanmacı Filozoflar" dendi. Aydınlanma Felsefesi, insan düşüncesinin insan hayatının anlamının ve biçiminin aydınlanmasını amaçlıyordu.

⁸ Andree Michel, *Feminizm*, s. 41 v.d.

⁹ Andree Michel, *Feminizm*, s. 42.

¹⁰ Andree Michel, *Feminizm*, s.43.

¹¹ Andree Michel, *Feminizm*, s. 43 v.d.

İnsan, düşünürken ve değerlendirirken, dinin emirlerine ve geleneklere bağlı kalmamalı, kendi akli ve deneyimleriyle hayatı aydınlatmaya çalışmalıydı.

Bütün dinlerin ortak özelliği buyurucu ve değişmez kurallar koymaktır. Gerçekten de Ortaçağ Avrupasında Hıristiyanlık hayatın her alanını belirliyor, insanın neyi nasıl yapması gerektiği konusunda en ince ayrıntılara kadar buyurucu kurallar koyuyordu. Kilise din konusunda yetkili bir kurum olarak insanların özel hayatlarına bile karışıyor, insanın bir gerçeği aklın süzgecinden geçirerek anlaması yerine, din ne buyuruyorsa inanmasını öngörüyordu. Dinin buyruklarına karşı çıkanlar en ağır cezalara çarptırılıyor, hatta ateşe atılarak yakılıyordu.

Rönesans çağında Avrupa insanı, geleneklerden ve kalıplaşmış yargılardan kendini kurtarmaya başladı. Bilim alanındaki yeni buluşlar ve araştırmalar o döneme kadar dinin evren konusunda söylediklerinin doğru olmadığını ortaya koymuştu. Dünyanın yuvarlak olduğunu söylemek ve bunu kanıtlamak bile, dinsel inançların temellerini sarsmaya yetmişti. İngiliz filozofu Francis Bacon (1561-1626) savunduğu düşüncelerle bilimsel yöntemin temellerini atmış ve din anlayışına karşı açıkça tavır almıştı. Daha sonra Rene Descartes (1596-1650) "Düşünüyorum öyleyse varım" önermesiyle, bilgiye ulaşmak için izlenecek yöntemleri ortaya koydu.

Descartes, o zamana kadar bilinen her şeyden kuşku duyulmasını ve her şeye yeniden başlanmasını öneriyordu.

Daha sonra İngiliz filozofu John Locke (1632-1704), Leibniz (1646-1716) ve David Hume (1711-1776). gerçeğin ne olduğu ve nasıl öğrenileceği konusunda yeni düşünceler ortaya attılar.

19. yüzyıla girişte, Alman felsefesini belirleyen eğilim idealist bir eğilimdi. Bu, Kant'ın eleştirel idealizmi ile başlar ve Aydınlanmanın son zamanlarında yer alır. İdealist felsefe, çeşitli yerlerde, açık bir şekilde, kadının toplum içindeki yeri ve evlilik

haklarını ele alır. Filozof Hegel için evlilik, birinci derecede ahlaksal bir ilişkidir. Devletin yapısının çekirdeğini oluşturduğundan olabildiğince çözülmez olmalıdır. Hegel özenle, romantik sevgi ile evliliği birbirinden ayırır. Ona göre evlilik, aşk gibi gelip geçici bir şeyin üstünde ve yüce bir şey olmalıdır¹². Kadının erkekten geri bir statüde kabul edilmesi, 19. yüzyıla gelinceye kadar hemen hemen bütün batı felsefesinin değişmez tavırlarından biriydi.

Filozof Fichte için kadın, devlet içinde erkekle eşit haklara sahiptir. Çünkü "Doğal Hakların Temelleri" adlı kitabında yazdığı gibi, "özgürlük" ve "akıl" hukukun temelini oluşturur. Kadınların düzen içindeki olgusal durumundan söz eder. Ona göre, bu konudaki "genel uzlaşma"nın çok derinde bulunan temelleri olmuş olmalı. O kadının bütün haklarını ne derecede kullandığı ve bunu isteyebileceği sorusunu soruyor. Burada geliştirdiği ahlâk öğretisine göre, evli bir kadının saygınlığı, "onun kocasına tamamen bağımlı olmasına ve öyle de görünmesine" dayanır. Bu arada da O, kesin bir şekilde, bu konuda erkeğin kadın üzerinde "baskı hakkı"nın söz konusu olmadığını vurguluyordu. Kadın kendi kesintisiz gerekli ve ahlaklılığının koşulu olan bir istekle; bağlı olmak isteği ile bağlıdır. O isteseydi, özgürlüğünü geri alabilirdi. Ama işte işin özü bu noktadadır. O, akılcıca hareket ederse isteyemez. Onun bütün haklarının yöneticisi "erkektir." Erkek, kamu hayatında onu temsil eder. Evli bir kadın artık bir kişi değildir. O kocası yoluyla yaşar; onun adını taşıması da Fichte'ye göre bunun ifadesidir.

19. yüzyıl başlarında kadının aile ve toplumdaki statüsü güçlenerek yerleşti. Kadın, ev işlerinden ve aileden, çocukların ahlaklı yetişmesinden sorumlu oldu. Bu yüzyılın ilk otuz yılında kadının erkekle eşitliği sorunu toplumdaki yerini almaya başladı¹³.

¹² Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), Cilt: 2 İst. 1988, s. 209; Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, İst. 1974, s. 335 vd.

¹³ Marit Rullmann, *Kadın Filozoflar*, çev: Tomris Mengüşoğlu, İst, 1993, s. 210.

Filozoflar doğanın incelenmesinde Descartes'in kuşkuculuğunu paylaşıyor, insan aklının en çetin sorunları çözebileceğine inanıyorlardı. Kant (1724-1804) bu felsefe akımının adını koydu ve şöyle tanımladı: "Aydınlanma" insanın kendi aklını kendisinin kullanmaya başlamasıdır.

Aydınlanma çağı, secular dünya görüşünün büyük mücadelelerden sonra batı toplumuna yerleştiği çağdır. Bu çağda önyargılar ve boş inançlar yıkılmış, akla ve deneye önem veren bir düşünce geleneği kurulmuştur. İnsana değer verilmiş, insanın öngörücülüğü ve toplumun ilerlemesi önemle üzerinde durulan ve tartışılan konular olmuştur.

Türkiyede 19. yüzyıl ortalarında başlayan yenilik hareketlerinde büyük ölçüde Aydınlanma çağının ürünlerinin etkisi olmuştur. Bu çağın dilimize çevrilen bazı eserleri, düşünce ve siyaset alanındaki yenileşmeye öncülük etmiştir¹⁴.

Kadınlar, 18. yüzyıldan bu yana gerek siyasal ve hukuksal alanda, gerek toplumsal işbölümü, eğitim ve üretim alanında cinsiyet farkına dayalı, eşitsizliklerin kaldırılması için mücadele etmiştir. Kadın erkek ayrımı gözetilmeksizin eşitlik sağlanması yolundaki bu mücadelenin başlangıcı, Fransız Devriminin gerçekleştiği yıllara dayanır. 1792 de İngilterede Mary Wollstunecraft'ın "Kadın Haklarının Bir Savunusu"nda, kızların da erkekler gibi eğitim görme imkanı bulunmasına tepki vardır. Kadınlara boyun eğmek öğretiliyor, cinsiyetlerine bakılarak farklı davranılıyordu. İnsanların kadın olduğu için ezilen yarısının fiziksel güçsüzlüğü, eğitim ve kültürden yoksun bırakılmakla daha da artıyordu. Kadınların da erkekler gibi istedikleri konuda eğitim görme, siyasete katılma hakları olmalıydı.

Wollstonecraft'a göre, ancak kadınlar özgürleştiği zaman tüm toplum özgürleşebilirdi.

Başlangıçta çok geniş bir toplumsal eleştiriden yola çıkan ve kadınların ezilmesine yol açan ekonomik, kültürel ve

¹⁴ Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), Cilt: 2 İst. 1988, s. 228. vd.

psikolojik etkenleri ortaya çıkarmaya çalışan kadın özgürlüğü hareketi içinde yer alan kadınlar, çeşitli eylemler ve direnişler sonucu bazı alanlarda bazı haklar elde etmeyi başardılar.

18. yüzyılda, okuma yazma olanağı bulan kadınlar, içinde buldukları eşitsiz durumu sorgulamaya başladılar. Toplumsal etkinliklerden uzak tutulmalarından, dünyalarının evle sınırlandırılmalarından kim sorumluydu? Aydınlanma çağının ünlü düşünürlerinden Jean Jockues Rosseau'nun "doğayla uyumlu bir yaşam" önerisi, doğurgan olan kadının doğal olarak çocuğuna bakması, onu yetiştirmesi gerektiği sonucunu getiriyordu. Rousseau'ya göre, kadının yeri eviydi. Rousseau gibi düşünmeyen ve kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olduğu bir toplum önerisi sunan İngiliz düşünürü William Thompson, kadının eve hapsedilmesine ve evlenmekten başka seçeneği olmayışına karşıydı¹⁵.

19. yüzyılda Fransada kızların orta öğretim hakkı zorlu mücadeleler sonunda elde edildi. Üniversiteye ise, ancak yüzyılın sonunda girebildiler. Buna, erkek öğrenciler büyük tepki gösterdi. ABD'de New Yorkta 1865 de ilk kez kadınlar için bir tıp fakültesi açıldı. Ünlü İngiliz yazarı Virginia Woolf, "Kendine Ait Bir Oda" (A Room of One's Own) adlı denemesinde, bir kadının üniversite kitaplığına bile ancak bir tavsiye mektubuyla ya da saygın bir erkeğin yanında girebildiğinden yakınırken, kitaplıklara kilit vuranların, kadınların özgür düşünmesine engel olamayacaklarını belirtiyordu¹⁶.

1800'lü yılların ortalarında baş gösteren toplumsal hareketlerde, kadınlar hak istemede hep en önde mücadele ettiler. İşçi kadınlar düşük ücretlere, işsizliğe, yapmak zorunda kaldıkları ağır işlere, öteki kadınlar ise ekonomik ve siyasal haklardan yoksun bırakılmaya başkaldırdılar.

İlk kez 1860 ta ABD'de sendikalar, kadınların baskısıyla, "eşit işe eşit ücret" isteminde bulundu. 1857 de New York'lu

¹⁵ Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), Cilt: 9 İst. 1988, s. 246.

¹⁶ Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), s. 247; Ney Bendason, Kadın Hakları çev: Şirin Tekeli, (Yeni Yüzyıl Yayınları) İstanbul (Tarihsiz) s. 54. vd.

kadın işçilerin topluca greve gittikleri gün olan 8 Mart 1910 da Clara Zetkin'in önerisiyle, "Uluslararası Kadınlar Günü" ilan edildi. Oy hakkıyla ilgili olarak, Parlamento seçimlerinde kadınlara oy verme hakkını tanıyan ilk ülke 1893 te Yeni Zelanda oldu. Onu 1902'de Avusturalya, 1906 da Finlandiya ve 1913'de Norveç izledi. İngiltere'de 1918'e gelinceye kadar hiçbir kadın parlamento seçimlerinde oy kullanamadı.

Görülüyor ki, kadınlara oy verme hakkı verilmesi için mücadele 19. yüzyılda başlıyor. 1918'de İngiltere'de evli, mülk sahibi ve 30 yaşın üstündeki üniversite mezunu kadınlara oy hakkı tanındı. 1928 de kadınlar da erkeklerle aynı haklara sahip oldular.

1920'de bir anayasa değişikliğiyle ABD deki tüm kadınlara oy hakkı tanındı.

Kadınların özgürlük mücadelelerinin başladığı ülke olan Fransada ancak II. Dünya Savaşının sonunda, 1946 da oy hakkı elde edildi. Japonyada 1943'te, İtalyada ise 1946 da kadınlar oy hakkına kavuştu. II. Dünya Savaşı sonrasında bağımsızlığını kazanan ülkelerin anayasalarının hemen tümünde kadınlarla erkeklere eşit oy hakkı yer aldı. 7 Temmuz 1954 te yürürlüğe giren Birleşmiş Milletlerin Kadınların Siyasal Hakları sözleşmesinde kadınların bütün seçimlerde erkeklerle eşit koşullarda oy kullanma, seçilme ve kamu hizmetlerine girme hakları düzenlendi. İsviçreli kadınlar oy hakkını 1971 de elde edebildi. 1980 lere gelindiğinde kadınların hayatın birçok alanında hala baskı altında tutulduğu bazı Arap ülkeleri dışında, kadınlara oy hakkı tanımayan pek az ülke kalmıştır, diyebiliriz¹⁷.

Türkiye'de ise değişen sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlere karşın, değişmeyen "kadın olma gerçeği", kadının tüm toplumsal ilişkilerini belirlemektedir. Çok güçlü bir ataerkil aile yapısı ve cinsiyet ayırımı, kadın için geçerli kuralları ve rolleri oluşturmaktadır. Bu toplum yapısı içinde, kadın için "evlilik ve aile" vazgeçilmez bir öneme sahip olmaktadır. Ailenin bu

¹⁷ Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), s. 248.

önemde olması nedeniyle, ekonomik açıdan vazgeçilebilir olduğu durumlarda da kadın için güvenlik cinsellik ve sevgi ihtiyaçlarını karşılayacağı tek ilişki biçimi olarak kalmaktadır¹⁸. Evlenme oranlarının yükselmesine karşılık, Türkiye'de boşanma oranlarının düşüklüğü de bunun bir göstergesi olmaktadır.

Türkiyede eğitim, çalışma, sosyal güvenlik yönünden kadının durumuna baktığımızda, 1987-1988 öğretim yılındaki okullaşma oranlarının, ortaokul çağındaki erkekler için % 64,4, kızlar için % 39,4, Lise çağındaki erkekler için %40, kızlar için % 25, yüksek öğretim çağındaki erkekler için % 14, kızlar için % 7,5 olduğunu görürüz.

İleri yaşlardaki nüfus içinde de eğitilmiş kadın çok düşük sayıdadır. 12 yaş ve yukarısı kadın nüfus 18.6 milyon olurken, bunun yalnızca yaklaşık 2,5 milyonu ilkokul üstünde bir eğitim görmüştür. Bunlar içinde yüksek öğrenim gören kadın yalnızca 302 bin dolayında kalmaktadır¹⁹.

Türk kadını, seçme ve seçilme hakkına, sosyal hak ve özgürlüklerini koruyan Medeni Kanun'a, birçok medeni ülkeden bile daha erken kavuşmuştur.

17 Şubat 1926'da, Medeni Kanun'un kabulüyle birlikte, kadınlar birçok hak ve özgürlüğe kavuşmuş oldu. O gün için, bu kanunun kabulü büyük bir reform niteliği taşıyordu. Çünkü anayasasını örnek aldığımız İsveç'te dahi kadınların seçme ve seçilme hakkı yoktu.

O günler için kadın haklarını en üst düzeyde savunan Medeni Kanun'da, zaman içinde kadınların ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapıldı. Bugün yapılan çalışmalarla da, Medeni Kanun, cinsler arası eşitlik anlayışına göre yeniden düzenlenmiştir.

¹⁸ Doç.Dr.Meryem Koray, *Türkiye'de Kadınlar*, Yeni Yüzyıl Kitapları Dizisi-4, 1st, (Tarihsiz) s. 26.

¹⁹ Doç.Dr.Meryem Koray, *Türkiye'de Kadınlar*, s. 26. vd.

Türk kadınları için bir başka önemli tarih de; seçme ve seçilme hakkını aldıkları 1934 tarihidir. Bu hakka kavuşmalarının ardında, ilk kez 1935 seçimlerinde kadınlar Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev aldı.

Kadınlar, eğitim, evlenme, boşanma, veraset gibi konularda erkeklerle eşit haklara sahip oldular. Birden çok kadınla evlilik yasaklandı.

1924'te kabul edilen Tevhid-i tedrisat Kanunu, yani Eğitim Birliği Yasası ise, Türkiye'de sosyal gruplar arasındaki farkı ortadan kaldırmak, uluslararası işbirliğini geliştirmek, bilimsel ve teknolojik gelişmeyi yakalamak amacıyla benimsendi ve uygulamaya koyuldu. Bu yasanın yürürlüğe girmesiyle kız ve erkek öğrenciler aynı eğitim sistemi içine alınmış oldu ve Türkiye'de 1928'de kız enstitüleri açıldı. Aynı yıl ilk kadın hekimler diplomalarını aldılar. Bugün de, öğretmen ve öğrenci bazında kadın sayısının çokluğu dikkat çekmektedir.

Türkiyenin 1985 te imzaladığı kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi ile ilgili Uluslararası sözleşme kadınlara cinsiyet ayrımı gözetmeksizin siyaset, eğitim, çalışma hayatı, aile hayatı, kısaca her alanda eşitlik sağlayan bir sözleşmedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görevli öğretmenlerin yüzde 50'sinden fazlasını kadınlar oluşturmaktadır.

Türkiye'de kadın avukatların tüm avukatlar içindeki oranı yüzde 29 dur.

Kadın noterlerin tüm noterlerin içindeki oranı yüzde 15.5'tir

Türkiye'deki toplam hakim ve Cumhuriyet Savcıları içindeki kadın oranı yüzde 18'dir²⁰.

Kısaca şunun altını çizerek ifade etmeliyiz ki, bir toplumun kültür ve eğitim seviyesi kadınlarına verdiği değere bağlıdır. Kadının aile ya da ulus gibi bir asil amaç için özgülleştirilmesi, kadının erdemi ile ters düşmiyecektir. Kadın,

²⁰ Encyclopaedia Britannica (Temel Britannica), Cilt: 9 İst. 1988, s. 246.; Elif Ergü, *Türkiye'de Kadının Durumu*, 20 Mayıs 1999 Tarihli Sabah Gazetesi, s. 6.

cinsiyet-yüklü kimliğinden sıyrılarak "milleti" için "halkının" yanında erkeğinin "yoldaşı" olarak yer alacaktır. Kadın cinsiyet yüklü kimlikten arındırılmış faydalı insan mertebesine erştirilmiştir.

Bu yeni kadın anlayışını hem yazdıklarıyla, hem kendi yaşamıyla en güçlü biçimde ortaya çıkaran Halide Edip Adivardır. Onun romanındaki kadın kahramanlar Osmanlı konak kadınlarından uzak, halka yakın bir anlayışla yurt ülküsü için çalışmaktadırlar. Halide Edip Adivar'ın bu kadın tiplmesi "evlerinin süsü", "erkeklerinin sevda amacı" olmaktan çıkmış, öğretmenlik yapan, hasta bakıcılık eden, kendine verilen her türlü görevi yapan, ağırbaşlı, karakterli, yararlı, çalışkan bir toplum elemanı, erkeğine temiz bir arkadaş çocuklarına ve bütün memlekete bir anne, bir eğitici olan kadınlardır²¹.

Fakat kadınlara verilen bütün bu statülere rağmen İslam dünyasındaki kadın anlayışına bir göz attığımızda Müslüman ülkelerde henüz Kur'an Müslümanlığına erişilememiştir, düzeltilmesi gereken yanlışlar vardır. Yanlışların pek çoğu kadınlarla ilgilidir. Ahlak kitapları, Kur'an-ı Kerim'in kadınlara tanıdığı hakları vermeyi engellemek için uydurulmuş hadislerle doludur. Kadınların eğitim öğretimden alıkonulması bunların başında gelmektedir. Bugün islâm öncesi adetlerden biri olan kız-erkek ayrımı önemli ölçüde devam etmektedir²².

Kur'an'ın kadın konusundaki öğretilerine yöneltilen tenkitlerin metodlarla ilgili bir takım hatalardan kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Bu hataların başlıcalarını ise, konuyla ilgili ayetlerin bütünlük içerisinde değil, parçacı bir yaklaşımla ele alınması, ayetlerin indiği tarihi ve sosyal şartların göz önüne alınmaması ve ayetlerin sadece dış anlamlarıyla yetinilmesi ve müslümanların Kur'an'a ters düşen uygulamalarını da, Kur'an'ın emri imiş gibi gösterme çabası teşkil etmektedir²³.

²¹ Nilüfer Göle, *Modern Mahrem*, İst. 1993, s. 46.

²² Prof.Dr. Beyza Bilgin, *İslâm'da ve Türkiye'de Kadınlar*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi Cilt: XXXVI s. 29. vd; Musa Carullah Bigiyef, Bilig, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 8, Ankara, 1999, s. 132.

²³ Prof. Dr. M. Hayri Kırbasoğlu, *İslami Araştırmalar Dergisi Kadın Özel Sayısı*, Cilt: 5 Sayı: 4 Ank. 1991. s. 177, Krş, Prof. Dr. Mehmet Hatipoğlu, *İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 4, s. 231 vd.